

Nacionalismus a národ / Národ a nacionalismus

Sejde-li se určitý počet lidí a dohodnuli se na tom, že spolu vytvoří národ, a podaří-li se jim o tom přesvědčit mnoho dalších lidí, pak tu ten národ opravdu bude. (A to bez ohledu na to, zda tomu budou říkat „národ“ nebo nějak jinak.) Tak to platí tedy o „skutečnosti“ národa; jiná je ovšem věc, co ten národ bude vlastně sjednocovat. Z dosavadních dějin se zdá, že to mohly být dost různé „prvky“ či „komponenty“. V naší české historii to bylo vedle jakéhosi skomírajícího a jen mátožně přežívajícího povědomí starších dějin a dějinných událostí a mezníků zejména povědomí odlišného, ale starého (byť v té době už hodně pokleslého) jazyka; k tomu samozřejmě přispívalo i držení starých českých knížek nebo i rukopisů a zápisů. Ovšem to vše bylo třeba znovu a znovu probouzet a oživovat; to bylo hlavním obsahem tzv. „národního probuzení“. K tomu se pak pojily různé další prostředky, kterým se trochu povrchně a žurnalisticky říká „ideologie“ (skutečné ideologie je zapotřebí co možné nejlépe popsat a vymezit, a to se málokdy dělá). Souhrnně lze proto říci, že národ vzniká tak, že určité společenství se samo chápe jako k sobě náležící, spolu o něco usilující a v nějakém smyslu spolupracující, přičemž jde zároveň o povědomí spolupráce a postupného navazování generací, takže krom prvních nezřetelných počátků dochází také k povědomí dějinné souvislosti. Nacionalismus chápeme naproti tomu jako jakýsi podivný zvrat, kdy už přestává být důležité a zřejmé, ve jménu čeho a za jakým cílem vůbec k onomu spolupracujícímu společenství generací došlo, a za vlastní cíl se staví ono společenství samo. To má za následek relativizaci všech hodnot, o které původně šlo, a nebezpečné tendence sebeprosazování a na druhé straně opovrhování těmi „druhými“, atd. To pak může vést k takovým výstřelkům, že „ve jménu“ tak zvaného „národa“ (který už není sjednocován něčím mimo sebe a nad sebou) je posléze „vše dovoleno“. K podobnému vývoji ovšem může dojít také různými jinými cestami, kdy už nejde o „národ“, nýbrž třeba o politickou „stranu“ nebo „hnutí“, o určitou „kulturní tradici“, dokonce o sportovní klub nebo mafiánskou organizaci atd., tedy o jakýsi vnitřní rozvrat, degradaci a de původně třeba i smysluplného společenství, které se vnitřně rozloží a vyprázdní. Nacionalismu je jenom jednou takové deviace a korupce.

(Písek, 080604-1.)